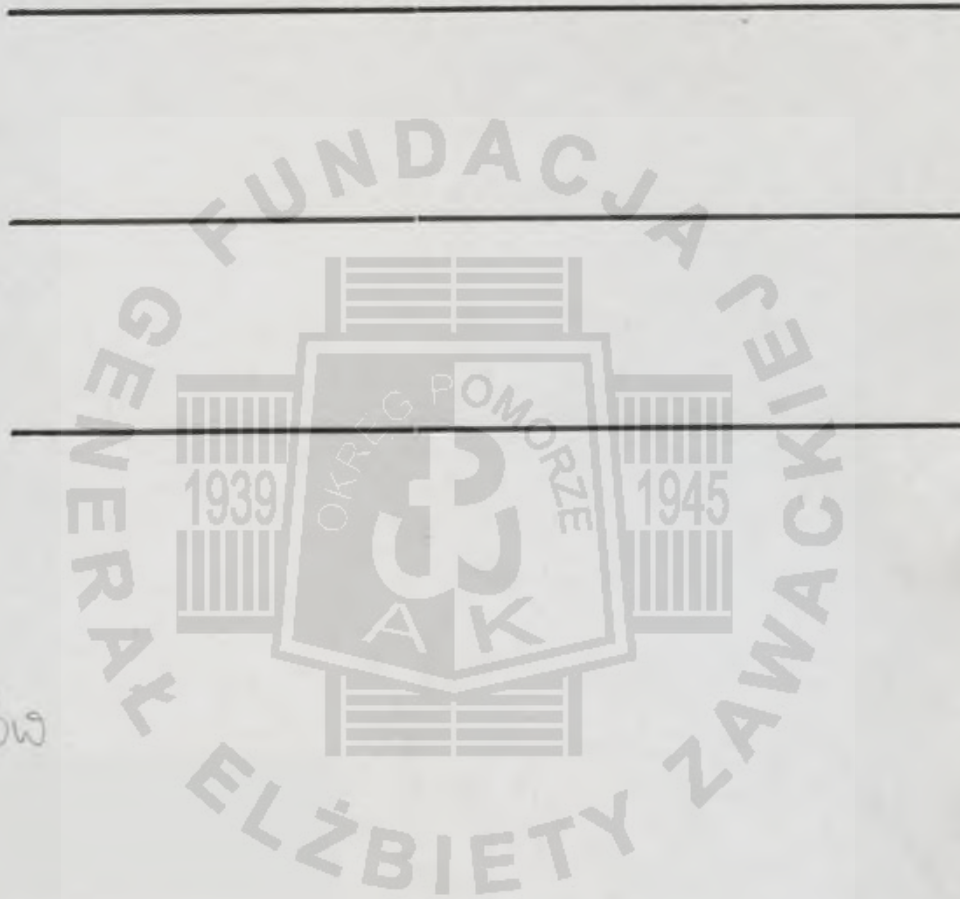

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskiej Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

Materiały nie opracowane

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

adres:
30 124 KRAKÓW
ul.
tel.

FK
Kraków
KG

materiały
prekazała
p.K. Wojtówic

KLEMENSIEWICZ Irena

zam. Bajerowa
ps. „Cesia”, „Basia”

1476 / WSK 1

- SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — KLEMENSIEWICZ Irena

zau. Bayerowa

ps. „Cesia”, „Basia”

I/1. Relacja ✓ k. 5, s. 1-5

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora ✓ k. 5, s. 1-5

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —
.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie ✓ ksero 2 szt.

I₁ Relacja właściwa

- Relacja własna, Kraków 1998, mps, rleps, oryg., k. 5, s. 1-5

Moje dane osobowe : Irena Bajerowa. Panieńskie : Klemensiewiczówna,
zmiana nazwiska 15 II 1952 r. Ponadto używałam w 1943 r. w Warszawie
fałszywych Kennkart na nazwiska i imiona : Barbara Barniewicka, Elż-
bieta Jarocka. Ur. 13 marca 1921 r. w Krakowie.

Rodzice : Zenon i Maria z Kozłowskich. Ojciec był profesorem gimnazjal-
nym i profesorem uniwersytetu, społecznym działaczem Towarzystwa Nauczy-
cieli Szkół Średnich i Wyższych /przed wojną/ i Związku Nauczycielst-
wa Polskiego /po wojnie/; matka nie pracowała zawodowo ani społecznie.
Mój obecny adres : Kraków, ul. Żelechowskiego 6 m. 27, kod 30-124, telefon
0-12-637-22-38.

Ukończyłam szkołę powszechną /4-klasową/ i 8-klasowe gimnazjum ;
prawie całą szkołę średnią przeszłam w gimn. ss. urszulanek w Krakowie,
tam też zdałam maturę w 1938 r. Studia wyższe odbyłam w Uniwersytecie
Jagiellońskim w l. 1938/39, następnie na tajnych kursach od r. 1943 i po
otwarciu uniwersytetu do r. 1948, kiedy zdałam magisterium z filologii
polskiej. Do wybuchu wojny nie należałam do żadnej z wymienionych w
"Schemacie " organizacji; społecznie pracowałam w Katolickiej Młodzieży
Żeńskiej, gdzie prowadziłam popularno-naukowe wykłady w 1939 r.
W kampanii wrześniowej nie brałam udziału .

W latach 1939-1947 mieszkałam w zasadzie w Krakowie, tylko w 1943
roku od stycznia do października byłam w Warszawie. W Krakowie miesz-
kałam z rodzicami. W l. 1940-43 uczęszczałam do Szkoły Przemysłu Artys-
tycznego, co chroniło przed wywiezieniem na roboty do Niemiec. Pracowa-
łam zarobkowo w PCK w l. 1940-43 i w RGO w l. 1943-45. W 1945 r. po o-
twarciu uniwersytetu otrzymałam tam płatną asystenturę. Jak wyżej nad-
mieniłam, uczęszczałam w Krakowie na tajne wykłady UJ , a także /dość krót-
ko/ brałam udział w tajnym nauczaniu na poziomie szkoły średniej, ucząc
łaciny. Jeżeli chodzi o pracę społeczną, to w czasie wojny brałam udział
w różnych oficjalnych akcjach RGO /np. przygotowywanie paczek dla jeńców
czy więźniów, opieka nad ludnością przybyłą po powstaniu z Warszawy/.

Konspiracyjna służba żołnierska. Właściwie 2 razy wstępowałam do
organizacji konspiracyjnej.

Pierwszy raz było to w marcu 1940 r., kiedy składałam przysięgę na ręce mojej koleżanki uniwersyteckiej, Zyty Truszkiewicz, która mnie do tej organizacji wciągnęła. Przysięga była inna, niż ta, którą potem składałam w ZWZ. Pamiętam, że w zakończeniu były charakterystyczne zwroty typu; co usłyszę, zapomnę, co przrzekłam, wykonam ... Co to była za organizacja, nie wiem, a pytać o to nie było wolno. Dużo roboty tam nie było; utworzone były "piątki", które zajmowały się obserwacją ruchów wojsk niemieckich. Spostrzeżenia zapisywaliśmy i oddawaliśmy /nie pamiętam, komu/. Przeszliśmy też kurs "terenki", który prowadziła Stanisława Karnasiewiczówna. Znałam ją osobiście, gdyż też pracowała w PCK. Kurs polegał na kilku spotkaniach, na których zapoznawaliśmy się z zasadami terenoznawstwa.

Nie wiem, czy nasze zadania "wywiadowcze" miały jakiś istotny sens, czy raczej chodziło o przygotowanie nas do ważniejszych zadań, do zorientowania się też, kto się nadaje do pracy konspiracyjnej.

W grudniu 1940 r. Wisia Karnasiewiczówna oświadczyła mi, że mam się zająć odbieraniem w domu poczty konspiracyjnej. Chyba naprzód skierowała mnie do Zofii Michalak /?/ przy ul. Czarnowiejskiej, a ta dała mi dalszy adres, do Wandy Oczkowej przy ul. Popiela /dziś Galla/ 3. Tam zostałam 4 grudnia 1940 r. zaprzysiężona przez "Turnię-Bystrzańskiego" /Franciszek-Limanowski/ i to był już tekst przysięgi ZWZ i AK, który później spotykałam w różnych publikacjach. Otrzymałam pseudonim "Cesia".

Komórka, w jakiej wtedy pracowałam, był to Inspektorat krakowski, a "Turnia-Bystrzański" /"Maryś"/ był ^{Inspektoratu} komendantem /"Ewa"/ W. Oczkowa /"Grażyna"/ pośredniczyła między mną a nim. Ja miałam w domu /ul. Szopena 19/ skrzynkę, gdzie przynoszono pocztę dla Inspektoratu, tę pocztę odnosiłam na Popiela.

Poza "Turnią" i "Grażyną" innych członków komórki nie znałam, chyba że uczestniczyła w niej również Janina /Tita/ ^{ps. "Irena"} Gallasówna, która mieszkała w sąsiedztwie "Grażyny" i w jakiś /ale jaki ?/ sposób współpracowała z "Turnią". Do mnie przychodziło z pocztą wiele /^{dziewcząt} może kilkanaście//, ale ich na ogół nie pamiętam. Pseudonimy miały zakończone na -ola, a więc była Ola, Pola, Tola itd. Wymienić mogę : "Ola" - to była ^{harcerka} Magda Landau, zginęła w

Powstaniu Warszawskim- była jakoś związana z komórką "Wawel". Była też ^{Helena} Lusja Mytych /pseudonim ^{może "Lola"} nie pamiętam, harcerka, została aresztowana i zginęła w jakimś obozie. Była też Wanda Kopycińska /pseudonim nie pamiętam/, też zginęła w obozie. Najczęściej przychodziła "Lola" o prawdziwym imieniu Figa - mieszkała w Krakowie na ul. św. Jana, nie pamiętam dokładnie, gdzie i wkrótce po wojnie straciłam z nią kontakt.

Praca w Inspektoracie skończyła się w maju 1941 r. Ogromna wsypa rozbiła środowisko, ^o mnie nakazano opuścić Kraków, "Grażyna" chyba też wyjechała i tak się skończyła pierwsza faza mojej konspiracji w ZWZ /AK/.

Druga faza miała miejsce w Warszawie. Tam w okresie Styczeń - październik 1943 pracowałam w komórce legalizacyjnej "Park". Byłam łączniczką i wykonywałam pewne prace techniczne przy wyrabianiu fałszywych papierów. Szefem moim była znów W. Oczkowa "Grażyna", która po wyspach krakowskich znalazła się w Warszawie. Najbliższą współpracowniczką moją była Helena Habas ^{"Diana"} "Hanka". W Warszawie kontaktowałam się np. z "Bronią". z "Leszkiem", ^{"Rayskim"} też z Aleksandrem Kunickim. Następnie z "Markiem", który przynosił nam materiały od "Dagmary", fotografki. Inne pseudonimy to "Zosia", "Danusia", "Iza", "Ada" /może to prawdziwe imię/, też chyba prawdziwa Bronia, pracująca w magistracie, ^(@ mure w sępie?) z Bielan Współpracowali z nami ~~z~~ drukarze, jak Józef Maciak i jakiś Władek.

W tym okresie odbyłam przeszkolenie graficzne w zakresie podrabiania pieczętek ; był to kurs prowadzony na Sadybie, prowadził go jakiś mężczyzna.

Po powrocie do Krakowa kontakty nawiązałam dopiero na wiosnę 1944 roku. Trochę pracowałam dla dywersji /kontakty z "Jaszczurem", "Bobo"-Ireną Sokółowską i Barbarą Chojnacką ps. nie znam - zamieszkałą w hotelu "Pollera"/. Kontakty te jednak były nieliczne i niesystematyczne, wreszcie ustały. Polegały na tym, że odbierałam pocztę i zносиłam ją do B. Chojnackiej.

Z początkiem lipca 1944 "Sokół" /Zbigniew Melanowski/ skontaktował mnie z "Leliwą" /Kazimierz Bajer, mój późniejszy mąż/, adiutantem ^{/Jan Kanty Lasota} "Przyzby", szefa sztabu Okręgu Krakowskiego. Zostałam łączniczką "Leliwy" - miałam skrzynkę w miejscu pracy ^{ul. Knymicra 12} /warsztat RGO/ i odnosiłam pocztę do "Leliwy". Zachowałam pseudonim "Basia". Do szefostwa sztabu należała jeszcze "Maja" /Maria Chodorowska/ i żona "Przyzby"- "Matylda" /Michalina Lasotowa/, która jednak formalnie nie była zapnysiona.

Pracy łącznościowej miałam tu dość dużo, kontaktowałam się stale z kilkunastoma osobami. W styczniu 1945 r. przeszłam na stanowisko sekretarki "Przyzby", zachowując jeszcze niektóre kontakty.

Służbę skończyłam w zasadzie w lutym 1945 r. Na zakończenie otrzymałam stopień ppor. cz. wojny i Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami.

W okresie 1939-1945 nie byłam aresztowana ani ja, ani nikt z członków mojej ówczesnej rodziny. Mój przyszły mąż /wspomniany wyżej "Leliwa"- Kazimierz Bajer/ został aresztowany przez władzę ludową, tj. UB w lipcu 1945 r. i pozostał w więzieniu do ujawnienia AK, tj. do końca września tego roku. Przetrzymany był w Krakowie na pl. Inwalidów i w więzieniu św. Michała.

Nikt z mojej najbliższej rodziny nie uczestniczył w konspiracji, chyba że zaliczy się tu udział mojego ojca w tajnym nauczaniu uniwersyteckim i gimnazjalnym. Najbliższe przyjaciółki uczestniczyły w konspiracji - to wyż. wym. "Hanka". Też Krystyna Podraza-Suchoniowa /nie wiem, w jakiej organizacji/.

W organizacjach po AK-owskich nie brałam udziału. Jako członek AK ujawniłam się jesienią 1945 r. Krótko /10 dni/ byłam aresztowana w październiku 1946 r. w związku z aresztowaniem /ponownym/ "Leliwy".

- - - - -

Po skończeniu studiów kontynuowałam pracę naukową, kolejno zdobywając stopnie naukowe doktora i doktora habilitowanego. Cały czas pracowałam na wyższych uczelniach /do r. 1955 UJ, od 1955 do odejścia na emeryturę w 1991 r. na Uniwersytecie Śląskim/, osiągnęłam tytuł profesora zwyczajnego. Obecnie nadal pracuję w Wyższej Szkole Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie. W r. 1952 wyszłam za mąż, urodziłam 2 dzieci. Zaangażowana byłam intensywnie w pracach Kościoła w latach 1970-80, potem w "Solidarności", w związku z czym byłam internowana w r. 1981.

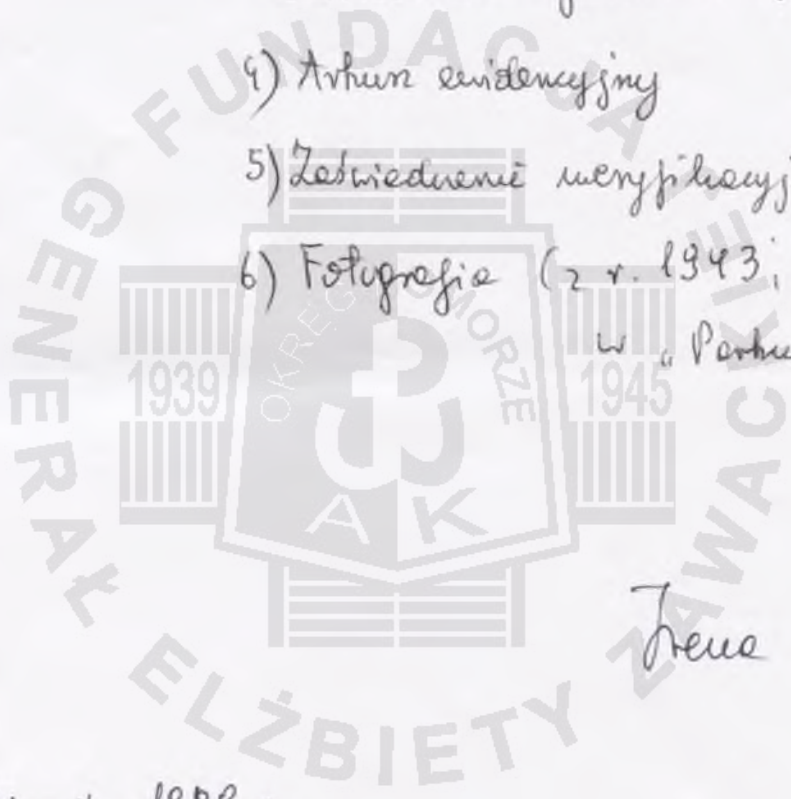
Czy był jakiś wpływ służby w AK na życie powojenne? Owszem, dwojaki chyba: 1/ odczuwałam większe zobowiązanie do angażowania się w ruchy o charakterze niepodległościowym 2/ przeszłość AK-owska utrudniała mi a -

wanse w pracy zawodowej, zwłaszcza że i mój mąż miał za sobą wyrok skazujący i 5 lat więzienia.

- Załączniki :
- 1) Rozkaz mianowania podchorążym
  - 2) " uadanie Srebnego Krzyża Zasługi z Mieciami
  - 3) Zaświadczenie ująwienie się
  - 4) Arkusz ewidencyjny
  - 5) Zaświadczenie merytoryczne
  - 6) Fotografia (z r. 1943, z okresu pracy w "Paraku").

Janeu Bojenu

Kielce, październik 1988 r.

Bibliografia do mojej osobistej relacji.

O krakowskim Inspektoracie w l.1940/41 oraz o szefostwie Sztabu w l.1944/45 / z Inpektorem "Turnią" i Szefem Sztabu "Przyzbą"/ wspominają różne publikacje, np. Armia Krajowa. Rozwój organizacyjny, pod red. K. Komorowskiego, Warszawa 1996.

O komórce legalizacyjnej w Warszawie z r.1943 zob. : S. Lewandowska, Kryptonim "Legalizacja", Warszawa 1984.

Bibliografia do załączonych fiszek o innych osobach :

1. Harcerki 1939-1945, Warszawa wyd. 1983, 1985.
2. A. Kunicki, Cichy front, 1968.
3. S. Lewandowska, zob. wyż.
4. G. Mazur, Biuro Informacji i Propagandy SZP-ZWZ-AK 1939-1945, Warszawa 1987.
5. R. Nuskiewicz, Uparci, Warszawa 1983.
6. S. Piwowarski, Okręg Krakowski SZP. ZWZ. AK, Kraków 1994.
7. Słownik uczestniczek walki o niepodległość Polski 1939-1945. Poległe i zmarłe w okresie okupacji niemieckiej, Warszawa 1988. Autorki : H. Michalska i inn.
8. Zeszyty Historyczne WiNu nr 9, grudzień 1996.

Przejeżdżam

I/2 Dokumenty

- Zaświadczenie weryfikacyjne Nr 001261 do stopnia podporucznika cz. wojny ze starszeństwem, Kraków 1945, mps, rkps, kopia, k. l. s. 1
- Promowanie na stopień podporucznika, 1945, mps, rkps, kopia, k. l. s. 2
- Rozkaz nadania odznaczenia Srebrny Krzyż Zasługi z Miecizami, 1945, mps, rkps, kopia, k. l. s. 3
- Zaświadczenie Komisji Likwidacyjnej b. Ak obszar Południowy okręg Kraków o spełnieniu obowiązku ujawnienia się, 1945, mps, rkps, kopia, k. l. s. 4
- Arkusz ewidencyjny Komisji Likwidacyjnej dla spraw Ak, 1945, mps, rkps, kopia, k. l. s. 5

**KOMISJA WERYFIKACYJNA DLA SPRAW A. K.
OKRĘG KRAKÓW**

T/2-1

ZAŚWIADCZENIE WERYFIKACYJNE Nr 001261.

Komisja stwierdza, że ob. Basia Klemensiewicz Jrena
(pseudonim, imię i nazwisko)

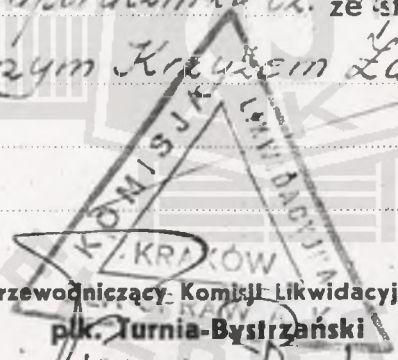
13. II. 1921 Kraków - taczniczka i sekretarka szefa sztabu O.K. Kracica
(data, miejsce urodzenia, funkcja)

po wykazaniu niezbitych dowodów prawdy — na podstawie ~~osobistych zeznań~~ — został
zweryfikowany do stopnia podporucznika cz. z 1945 ze starszeństwem 1. I. 1945.
oraz odznaczony Srebrnym Krzyżem Łostugix Mieczami.

Sekretarz Komisji Weryfik.
kpt. Hancza
kpt. Nawara

Przewodniczący Komisji Likwidacyjnej
plk. Turnia-Bystrzański

Przewodniczący Komisji Weryfik.
mjr. Czacharski
mjr. Kordian

D-two 6 D.P.

1/2-2
Mp. 2. I. 1945.

" B a s i a "

Na podstawie upoważnienia Naczelnego Wodza Wojsk Polskich i Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju /Rozkaz Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju Nr 78 z dnia 20.11.1942./ -Komendant Okręgu Armii Krajowej rozkazem z dnia 2. I. 1945. mianuje

" B a s i a " - p o d p o r u c z n i k i e m
ze starszeństwem z dn. 2. I. 1945.

Dowódca 6 D.P.

O D W E T

/-/ G A R D A

D-two 6 D.P.

Mp. 10. I. 1945.

Ppor. "B a s i a"

Na podstawie upoważnienia Naczelnego Wodza Wojsk Polskich i Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju /Rozkaz Komendanta Sił Zbrojnych w Kraju Nr 78 z dnia 20.11.1942./ - Komendant Okręgu Armii Krajowej rozkazem z dnia 10. I. 1945. nadaje

ppor. "B a s i a" - SREBRNY KRZYŻ ZASŁUGI Z MIECZAMI

z dniem 10. I. 1945.

Dowódca 6 D.P.

O D W E T

/-/ G A R D A

12-4

Pracownik Komisji

Komisja Likwidacyjna b. A. K.
Obszar Południowy
Okręg *Kraków*

L. ewid. 1261
dnia 9 października 1945 r.

Zaświadczenie

Obppor. c.v. *Klemensiewicz Tadeusz* członek b. Armii Krajowej zarejestrowany
w dniu 9.10.1945 w Komisji Likwidacyjnej Obszaru okręgu *Kraków* spełnił
obowiązek ujawnienia się.

Obserwator Woj. Urz. Bezp. Publ.
w Krakowie

[Signature]

Przewodniczący Komisji

[Signature]

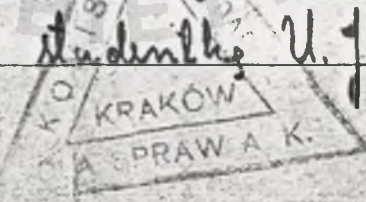
12-5

ARKUSZ EWIDENCYJNY

L. ewid. 1261

1) Imię i nazwisko (prawdziwe)	Klemenciewicz Irenej
2) Imię i nazwisko (używane)	-
3) Pseudonim ostatni	"Basia"
4) Pseudonimy używane dawniej	"Cesia"
5) Przydział organizacyjny	Grupa Górczycki O.K. - Kraków - Łęgarnie
6) Data i miejsce urodzenia	13. III. 1921 - Kraków
7) Stopień wojskowy z przed 1939 r.	-
8) Stopień nabyty w konspiracji	p. pomocnik c.w.
9) Odznaczenia nabyte w konspiracji	Grębony Krzyż Łętkowski i Miska
10) Wykształcenie cywilne i wojskowe	matematyczne gim
11) Miejsce zamieszkania	Kraków - Al. Głowackiego 15
12) Zawód i gdzie pracuje	studentka U. J.

dnia 9. X. 45

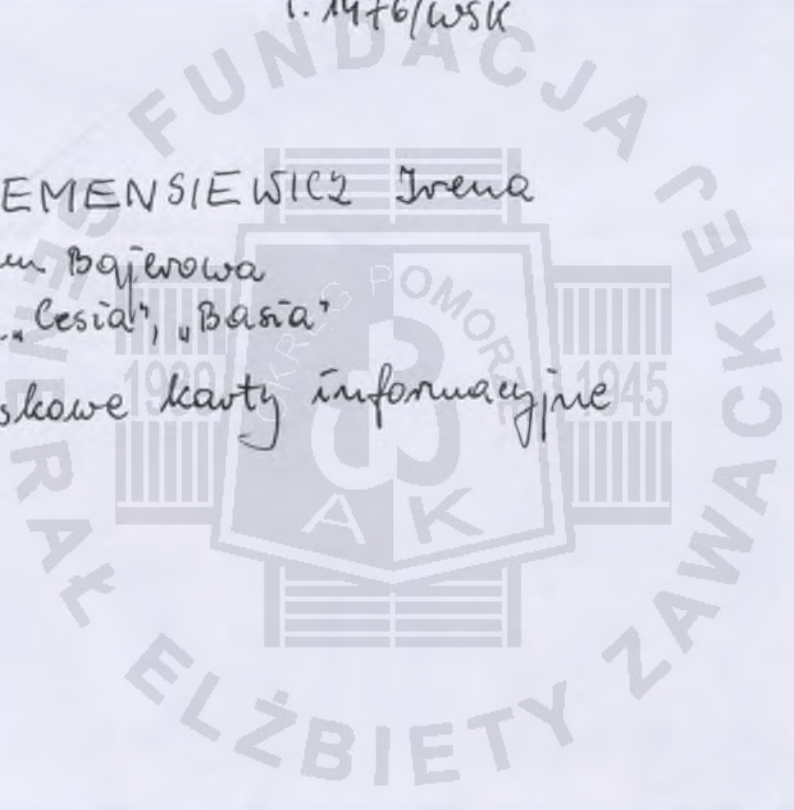
podpis Wernertmij

T. 1476/WSK

AK
KRAKÓW

KLEMENSIEWICZ Irena
zam. Bajłowa
ps. „Cesia”, „Basia”

— V Nazwiskowe karty informacyjne

1

T 1476

PK
Krańców

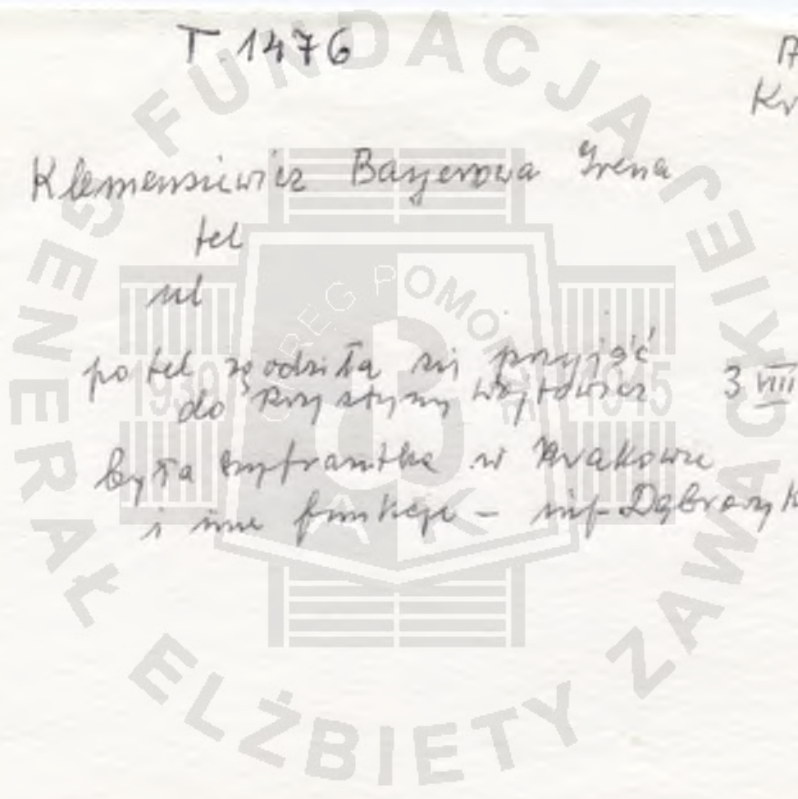
Klemensiewicz Bayerowa Grana

tel

ni

po tel. została mi przysłać
do przy stym wydziale 3 VIII 98

była wprawką w Krakowie
i inne funkcje - inf. Dąbrawy Kostki

T. 1476 / WSK

ZWZ AK
Kraków /
Warszawa

Bajerowa Irena
córka prof. Klemensiewicza - językoznawcy.

Łączniczka i sekretarka ZwZ AK w Krakowie,
później w Warszawie.

Zródło: lista obecności na spotkaniu
w Krakowie 4.08.98r.

K.Wojt., 98r.

7.1476

AK

Kraków /
Warszawa

Klemensiewicz - Bajerowa Irena, prof.
ps. "Cesia", "Basia"
"Barbara Barniewicka", "Elżbieta
Jarocka"

córka Zenona i Marii z Kozłowskich
ur. 13.III.1921r. w Krakowie.

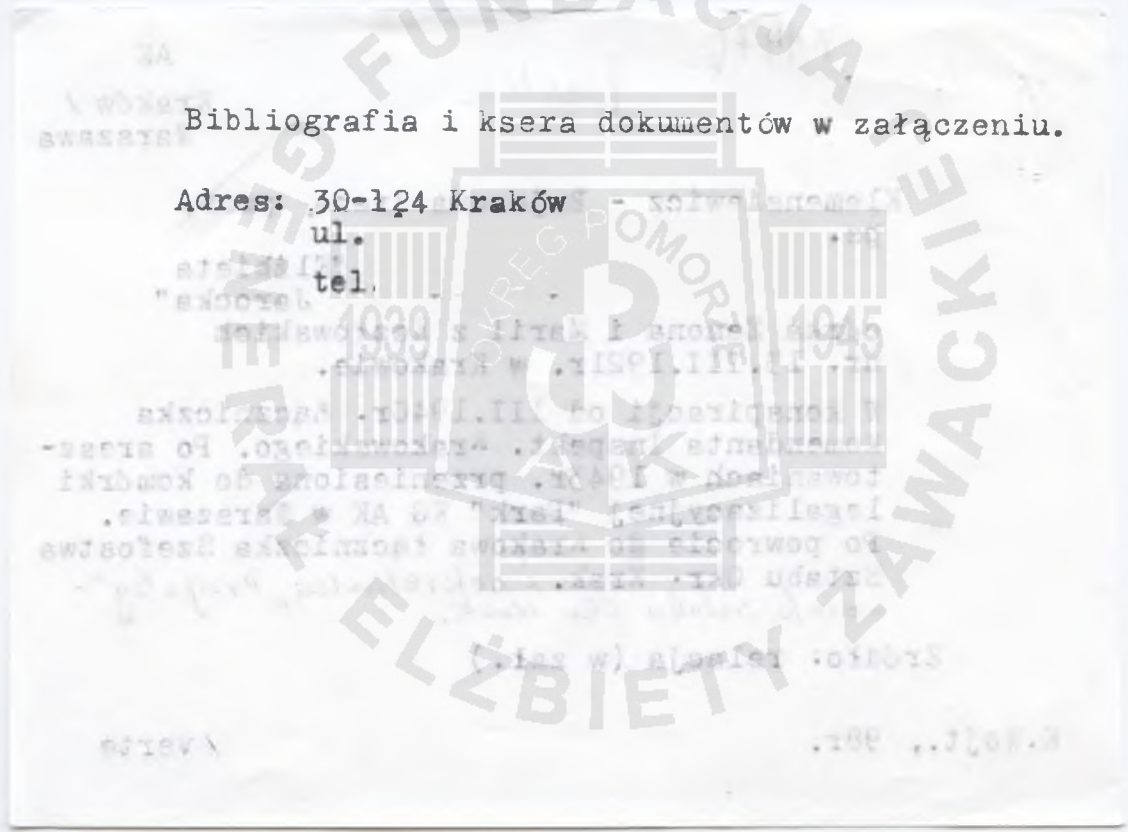
W konspiracji od III.1940r. łączniczka
komendanta Inspekt. Krakowskiego. Po aresztowaniach w 1943r. przeniesiona do komórki
legalizacyjnej "Park" KG AK w Warszawie.

Po powrocie do Krakowa łączniczka Szefostwa
Sztabu Okr. Krak. i sekretarka "Przyzby"
- szefa sztabu okr. Krak.

Zródło: relacja (w zał.)

K.Wojt., 98r.

/verte

Bibliografia i ksera dokumentów w załączeniu.

Adres: 30-124 Kraków

ul.

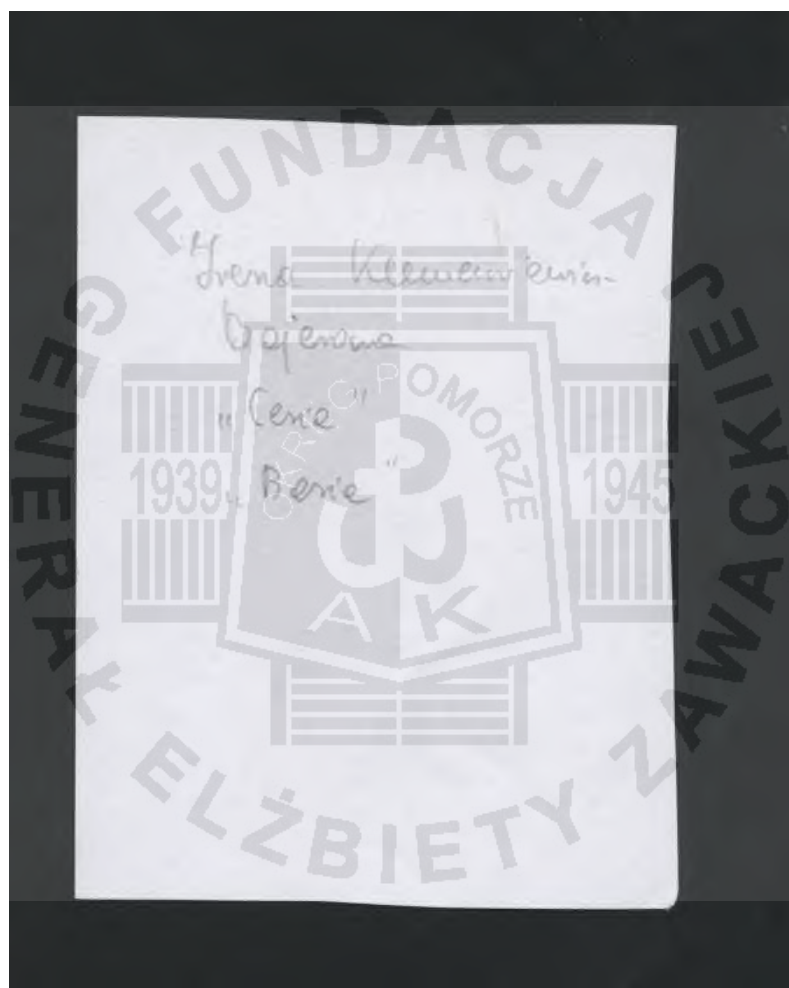
tel.

1987

VI Fotografie
wsewo 2 nt.

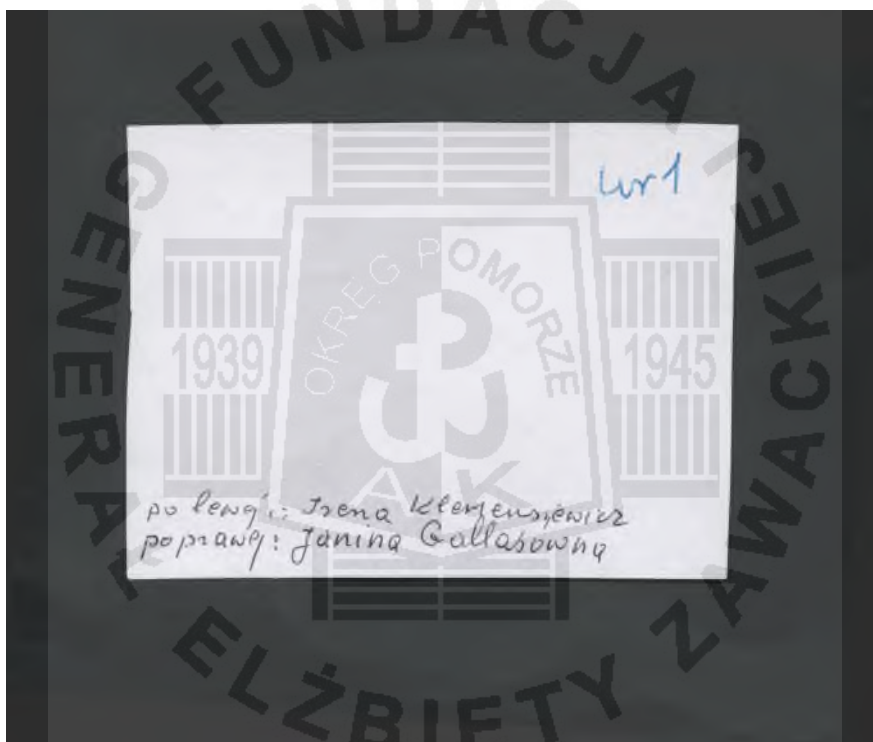

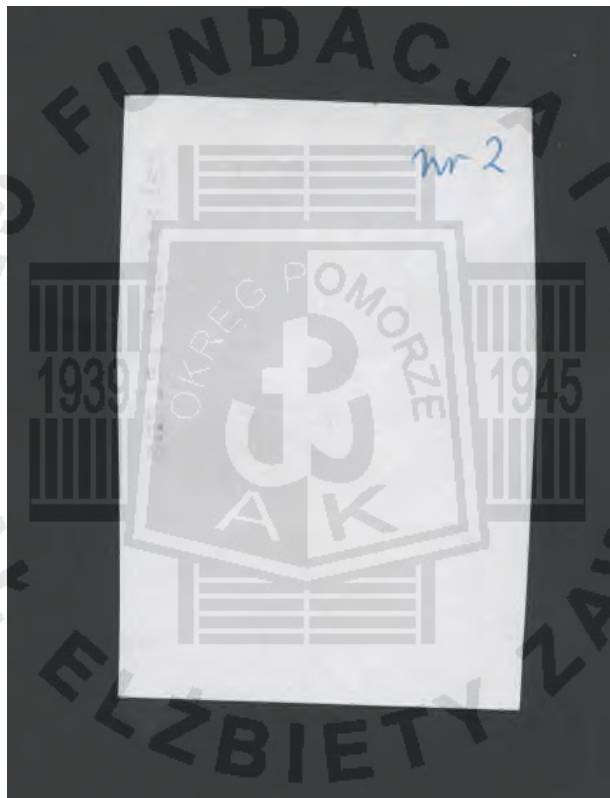
Fotografie: 1. Gallenowa ("Jura") 2. Kle-
wienowa ("Cena")

2. Hoberowa ("Heule", "Dieue")

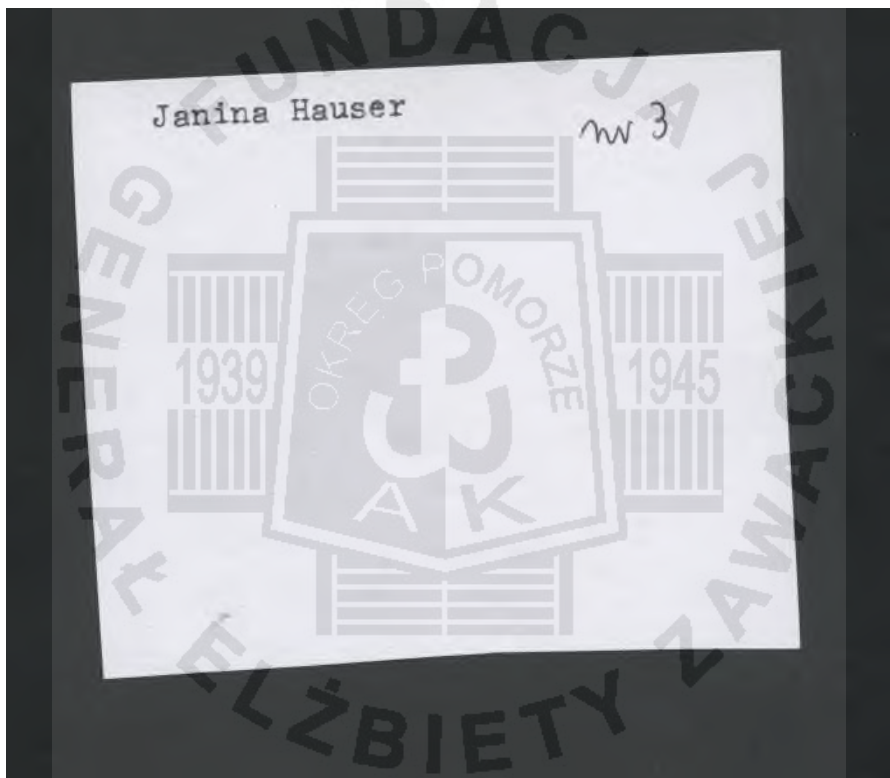
3. Heurowa ("Loma")

4. Chelowa ("Meja")

Maria Chodorowska, ps. "Maja"

KLEMENSIEWICZ Jrena

Zakład Produkcyjny w Legnicy
TECZKA DO AKT
SWW 1824-331 ZN-96/1

5 904149 026004

